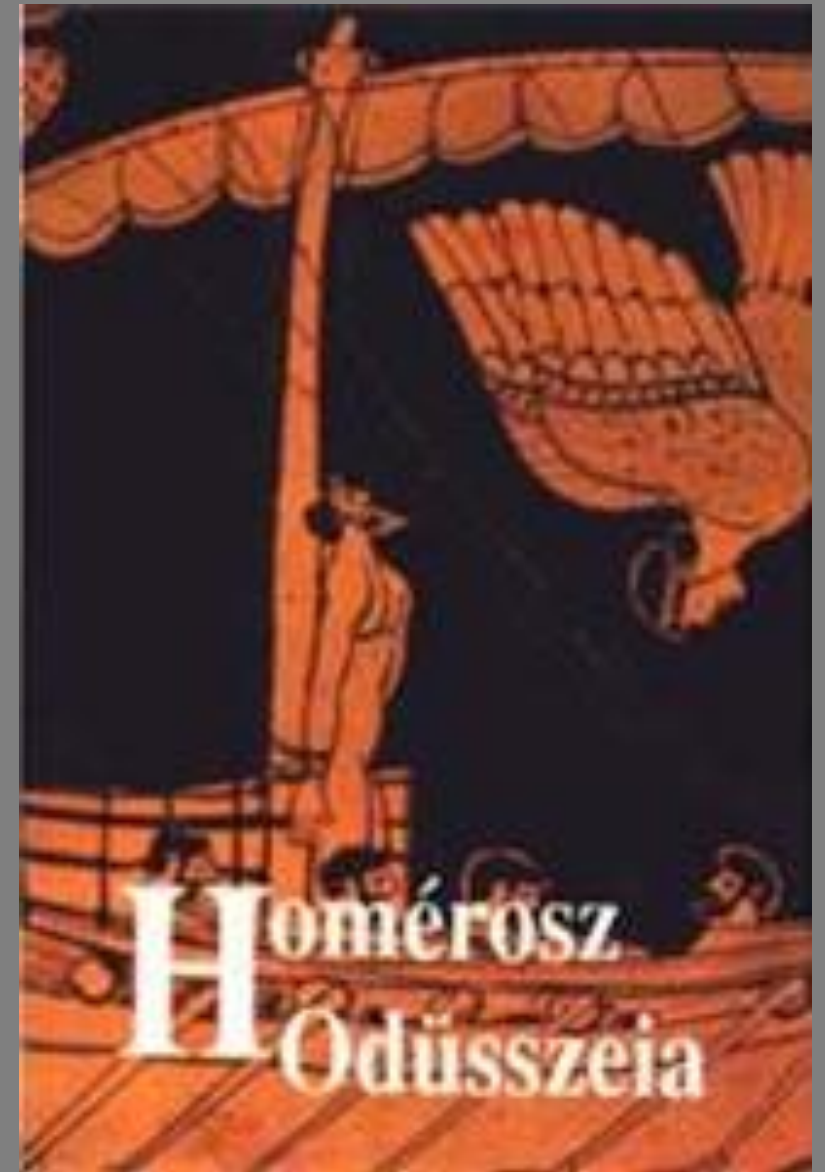
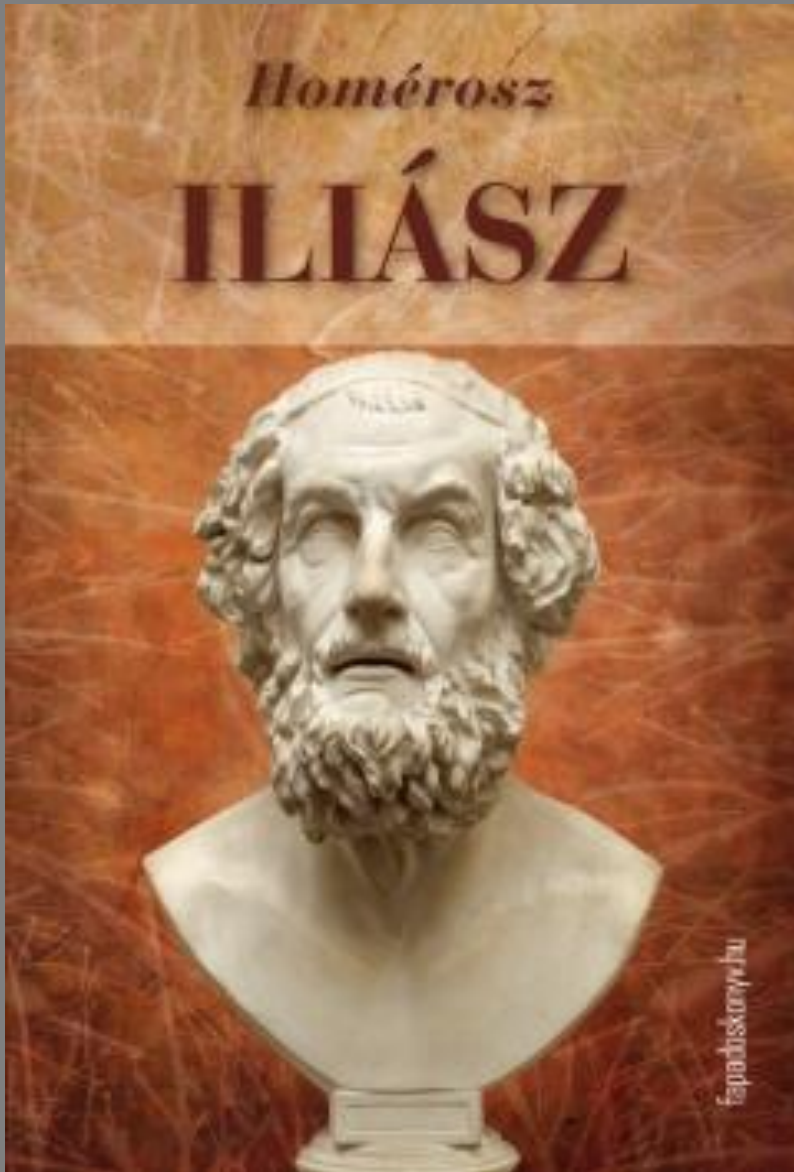

AZ ANTIKVITÁS IRODALMÁBÓL

Készítette: Ujlaki Tibor
Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános
Iskola és Gimnázium

Mit jelent az **antikvitás** fogalma?

✓ Az **antikvitás** fogalma alatt az ókori görög és római művelődést, tudományt és művészetet érti az európai hagyomány.

Az ókori görög kultúrát az i. e. VIII. századtól az i. e. I. századig számítjuk.

Az ókori latin kultúrát Róma alapításától (i. e. 753) a Nyugatrómai Birodalom bukásáig (476).

Az antikvitás a **klasszikus kort** jelöli, amelyet a reneszánsz (14-16. század) és a felvilágosodás klasszicizmusa (18. század) eszményképnek tekintett.

Ab ovo

in medias res

Milyen kiváltó okai voltak a trójai háborúnak? (A kezdet mondái)

Léda
(Leonardo da Vinci)

Parisz ítélete
(Rubens)

Akhilleusz születése

Odüsszeusz „őrültsége”

Csportmunka: Vázlatkészítés

Szöveggyűjtemény: 76. o.. Trenycsényi-Waldapfel Imre: Görög mitológia

Iphigénia Auliszban

Ki volt Homérosz?

Talán az i.e. 8. században második felében alkotott, születési helye ismeretlen.

Életéről csak legendák maradtak fenn.

Az i. e. 3–1. századból származó epigramma:

*“Hét város perel egyre, melyiknek a sarja Homérosz
Kúmé, Szmürna, Khiosz, Kolophón, Púlosz, Argosz, Athéné”*

Vak énekmondó (**rhapszodosz**). Neve „összeragasztót” jelent.

Az i. e. IV-III. századi alexandriai tudósok osztották énekekre az eposzait.

Neki tulajdonítják a később keletkezett

Homéroszi himnuszokat is (33 homéroszi himnusz

pl. Apollónhoz, Dinüszioszhoz, Pánhoz), epigrammákat, ill.

a *Békaegérharc* / Batrakhomüomakhia/c. eposzparódiát.

(A művet Csokonai Vitéz Mihály ültette át magyar nyelvre.)

A HOMÉROSZI KÉRDÉS

- Saját szerzői lelemény-e a két eposz, vagy szóban terjedő hősmondákból állította össze a szerző?
- ✓ Összeállította, de tudatos alkotás: szerkezeti biztonság, műnyelv, újszerű versforma.
- Ugyanaz a szerző írta-e a két eposzt?
- ✓ Kétséges, hogy a homéroszi epika egy ember műve: jelentős különbség van a két eposz világszemlélete, értékrendje és a szerkezete között. Az Odüsszeia költője legalább egy emberöltővel később élt.

Van-e bármiféle történelmi hitelessége az Íliásznak?

1870 – Henrik Schliemann

(III-II. évezred)

Az Íliász (Ílionról, azaz Trójáról szóló ének) műfaja eposz.

Mit tudtok az eposz műfajáról?

- ✓ az **epika** műnemébe tartozik, nagyepikai elbeszélő műfaj
- ✓ **verses formájú**
- ✓ eredetileg szójhagyományozás útján élt tovább
- ✓ **története** mindig két szinten játszódik; az istenek és az emberek szintjén
- ✓ mindig az egész népre, közösségre kiható, nagy jelentőségű eseményt dolgoz fel, vagy az esemény azzá válik az eposzi ábrázolás során;
- ✓ **hőse** az istenek által is támogatott nagy formátumú hős, az ún. eposzi hős, aki a közösség számára fontos tettet hajt végre, ez biztosítja számára a **hírnevet** (a halhatatlanságot), amely mások számára követendő eszmény
- ✓ **ideje** mindig a múlt, ami az alkotó ill. befogadó számára eszmény, követendő példa
- ✓ kötelező formai előírásai (konvenciói) vannak (**eposzi kellékek**)

Milyen tartalmi és formai hasonlóságokat találsz a két mű bevezetése között?

Mi a szerepe az **expoziciónak**?

Haragot, istennő zengd Péleidész Akhileuszét,
vészest, mely sokezer kint szerzett minden akhájnak,
mert sok hősnek erős lelkét Hádészra vetette,
míg őket magukat zsákmányul a dögmadaraknak
és a kutyáknak dobta. Betelt vele Zeusz akaratja,
attól kezdve, hogy egyszer szétváltak civakodva
Átreidész, seregek fejedelme s a fényes Akhilleusz.

Íliász - expoziáció

Férfiuról szólj nékem, Múzsza, ki sokfele bolygott
s hosszan hányódott, földúlván szentfalu Tróját,
sok nép városait, s eszejárását kitanulta,
s tengeren is sok erős gyötrelmet tűrt a szivében,
menteni vágyva saját lelkét, társak hazatértét.
Csakhogy nem tarthatta meg őket, akárhogy akarta:
mert önnön buta vétkeikért odavesztek a társak,
balgák: fölfalták Hüperión Éeliosznak
barmait, és hazatértük napját ő elorozta.
Istennő, Zeusz lánya, beszélj minekünk is ezekből.

Odüsszeia - expoziáció

✓ **invokáció:** (segélykérés, megszólítás)

➤ Az antik eposzokban ez Kalliopéhez, az eposzírás múzsájához szól:

*Harcokat énekelek s egy hőst, akit Italiába,
Trója vidékéről lávín partig, legelőször
Úzött végzete; sok földet, tengert bebolyongott,
Égi erők és Júnó nem-feledő dühe folytán
És sok háborut is túrt, míg várost alapított,
Isteneit Latiumba vivén, honnét a latin faj,
Alba atyái s Róma magas bástyái erednek.*

Vergilius: Aeneis

Mondd, mi gyötörte a menny úrnőjét, Múza...”

➤ A barokk eposzokban Szűz Máriához:

3. *„Musa! te, ki nem rothadó zöld laurusbul
Viseled koszorudat, sem gyöngye ágbul,
Hanem fényes mennyei szent csillagokbul,
Van kötve koronád holdbol és szép napbul;*

Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem

4. *Te, ki szűz Anya vagy, és szülted Uradat...”*

➤ A késő klasszicista és romantikus eposzokban látomássá alakul:

“Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?”

Vörösmarty Mihály: Zalán futása

✓ **Propozíció** (témamegjelölés a főhős megnevezésével)

✓ Az **expoziáció** szerepe a fentiekén túl: összekapcsolja az isteni és az emberi világot.

✓ **Időmértékes verselés: hexameter.**

Jelöld a verslábakat és az ütemhatárokat a következő sorokban!

– u u / – – / – – / – u u / – u u / – –

Férfiuról szólj nékem, Múza, ki sokfele bolygott

– – / – – / – – / – – / – u u / – –

s hosszan hányódott, földúlván szentfalu Tróját,

– – / – u u / – u u / – – / – uu / – –

sok nép városait, s eszejárását kitanulta,

– u u / – u u / – – / – – / – u u / – –

s tengeren is sok erős gyötrelmet tűrt a szivében...

Min alapul az időmértékes verselés?

✓ A hosszú és a rövid szótagok **szabályos** váltakozásán.

Mit tekintünk hosszú szótagnak?

Amelyikben

✓ a) hosszú magánhangzó van

✓ b) rövid magánhangzó van, de kettő vagy annál több mássalhangzó áll utána (a következő szó is beleszámít! a kétjegyű msh. egynek számít!)

Mit tekintünk rövid szótagnak?

✓ Amelyikben rövid magánhangzó van, és csak egy mássalhangzó áll utána, vagy magánhangzó.

MIT TUDUNK A HEXAMETERRŐL?

A szó jelentése: hat ütem (tehát 6 ütemből, vagyis itt: verslábból áll. Hósi mértéknek is nevezik.

Alapképlete: $- u u / - u u / - u u / - u u / - u u / - -$

Az első négy ütem (versláb) bármelyike lehet $- -$, a hatodik lehet $- u$.

(A szótagszám 13 és 17 között lehet!)

Verselési rendszer: **időmértékes**

Versforma: **hexameter**

Verslábak: **spondeus: $- -$** **daktilus: $- u u$** (A 6. versláb lehet **trocheus: $- u$**)

AZ ÖTÖDIK VERSLÁB MINDIG DAKTILUS!

Mi volt Agamemnón vétke a szöveggyűjtemény 78. oldalán található részlete alapján?

Olvassuk el A vezérek veszekedése c. szövegrészletet, majd T-táblázatban gyűjtsétek össze a vitatkozó felek érveit, írjátok meg a vita forgatókönyvét!

Agamemnón feltételezett halotti maszja

Akhilleusz szobra

Pars pro toto (rész az egészért) elv:

- ✓ Az Íliász az ostrom 52 napja a 10. évből (felidézi, képviseli a tíz évet)
- ✓ Akhilleusz pajzsának leírása (megmutatja az egész emberi világot a kozmoszon belül)

A cselekmény alaphelyzete:

A portyázó danaók elfoglalják Chrysé városát, elrabolják Krüszéiszt, Apollón papjának lányát. Apollón (papjának megsértése miatt) dögvészt bocsát a görög seregre. Akhilleusz a görögök gyűlésén követeli Agamemnóntól, hogy adja vissza a papnak a rabul ejtett lányt, fogadja el helyette a váltságdíjat. Agamemnón elveszi Akhilleusztól Briszéiszt, Akhilleusz megtagadja a részvételt a harcban.

Keressétek ki a szövegből Agamemnón és Akhilleusz érveit!

Kinek, melyik érve fogadható el?

Mivel vádolja meg Agamemnón Kalkhászt, a jóst?

AKHILLEUSZ	AGAMEMNÓN
Nem érjük el a célunkat	
Lehet, hogy mindannyian elpusztulunk	
Kérdezzük meg a jóst	
KALKHÁSZ	AGAMEMNÓN
Khrúszéiszt, Apollón papjának a lányát ki kell adni.	Soha nem mondtál jót nekem még (lásd: Iphigenia).
	A rosszakarát vezérel.
	Mégis visszaadom a lányt, de a tisztelet jeléül adjatok újat helyette.
AKHILLEUSZ	AGAMEMNÓN
Te vagy a legkapzsibb ember a földön.	Túl akarsz járni az eszemen.
Mindent szétosztottunk.	Neked van, nekem nincs most hadizsákmányom.
Ha bevesszük Tróját, többszörösen fogunk kárpótolni.	Ha nem adtok, elveszem tőled, Aiasztól vagy Odüsszeusztól.
Miattad és Meneláosz miatt jöttünk ide.	Menj! Utállak!
Ennek ellenére fenyegetsz.	A harc (= viszály, dúlás!) a kedves neked.
Én harcolok többet, te kapsz mindig több zsákmányt.	A te zsákmányrészed veszem el.
Hazatérek.	Több vagyok nálad.
MEGESKÜSZÖM, HOGY VISSZAVONULOK A HARCTÓL.	AKHILLEUSZ AKAR A FŐVEZÉR LENNI

Az Íliász értékrendje

- Aristoi = legjobbak – **arisztokratikus** értékrend (Pl. az ellenség ábrázolása sem elfogult, nem gyűlölködő.)
  - **Mi a legfőbb érték az eposz kezdetén?**
    - ✓ a hírnév (Harci kiválósággal szerzhető meg, halhatatlanságot biztosít. Ennek eszköze a megéneklés, a közösség elismerése. Egyszerre individuális és kollektív érték)
  - **Mi a konfliktus alapja?**
    - ✓ a régi arisztokratikus értékrend megingott
    - ✓ Agamemnón megsérti a heroikus rendet, Akhilleusz visszavonulása olyan tett azonban, amely ellentétben áll a hírnév tulajdonképpeni értelmével
- Milyen szerepet játszik a sors (végzet) az Iliászban?**
- ✓ A sors az emberek felett áll, az istenek döntenek, de közvetlenül is beavatkoznak a harcba

Foglaljuk össze röviden a cselekmény további menetét!

➤ Thetisz eléri Zeusznál, hogy a görögöket vereségek ériék. Az eseményeket lineáris időrendben beszéli el. A vitát Menelaosz és Parisz harcának kellene eldöntenie, a trójaiak hitszegése miatt nyílt harc, Diomédész vezetésével a görögök részsikereket aratnak, majd Hektór vezetésével a trójaiak a görög tábort ostromolják, majdnem felgyújtják a görög hajóhadat is. Agamemnón most már kibékülne, Akhilleusz azonban csak arra hajlandó, hogy Patroklosz az ő fegyverzetében induljon harcba. Patroklosz a városfalig visszaűzi a trójaiakat, de Hektór megöli és elveszi fegyvereit. – Akhilleusz újra harcba bocsátkozik, Héphaisztosz készít számára fegyvereket. (Akhilleusz pajzsa.) Hatalmas vérengzésbe kezd, megöli Hektórt és meggyalázza holttestét. Ezzel eldőlt Trója sorsa. Az agg Priamosz kikéri fia holttestét, Akhilleusz kiadja. 12 nap fegyverszünet.

Ének	Cselekmény
I.	Agamemnón és Akhilleusz viszálya.
II.	Görög seregszemle.
III.	Menelaosz és Parisz párviadala.
IV.	Kezdeti görög sikerek.
V.	Az istenek kivonulnak a harcból.
VI.	Hektór és Aineiasz visszafordítja a menekülő trójaiakat.
VII.	Trójai sikerek.
VIII.	Trójai előretörés.
IX.	Követség a sértett Akhilleusznál.
X.	Harcok.
XI.	Sebesülések, veszteségek.
XII.	Harc a görög tábor falainál.
XIII.	Ugyanaz.
XIV.	Görög sikerek.
XV.	Aiász és Hektór összecsapása.
XVI.	Patroklosz harcba száll Akhilleuszként, majd meghal Hektór kezétől.
XVII.	Harc Patroklosz holttestéért.
XVIII.	Akhilleusz új pajzsot kap.
XIX.	Akhilleusz békülése, harcba szállása.
XX.	Harcok.
XXI.	Akhilleusz öldöklése.
XXII.	Hektór megölése.
XXIII.	Patroklosz temetése.
XXIV.	Hektór holttestének kiadása.

Az Íliász szerkezeti vázlata:

- a sértett Akhilleusz visszavonulása a harctól
  - Patroklosz és Hektór párviadala (Patrolosz halála)
  - Akhilleusz újbóli haragja, kibékülése a görögökkel
  - Akhilleusz és Hektór párviadala, Hektór halála és temetése
- Lineáris és párhuzamos (ellentétező) szerkesztés

Az eposz szerkezeti és stiláris jellemzői, az ún. **eposzi kellékek** Homérosznál még a szóbeli előadásmód függvényei, a későbbi eposzokban már kötelező konvenciók:

✓ **in medias res**

✓ **invokáció**

✓ **propozíció**

✓ **hexameter**

✓ **epitheton ornans** - Az alkotó az epitheton ornans eszközeivel a bemutatott személy vagy jelenség legfeltűnőbb, a leglényegesebbnek ítélt tulajdonságát emeli ki.

✓ **katalógus** - az egyetemesítés eszköze; a küzdelem nagyságát jelzi. Két típusa van:
1. a szembenálló feleket veszi sorra
2. genealógiai (leszármazástani): egy-egy kiemelkedő alak nagyságát jelzi az ősök felsorakoztatásával

✓ **késleltetés** (retardáció): feszültségkeltő eszköz (pl. az **epizódok**)

✓ **előreutalás** (anticipáció): később bekövetkező fontos eseményre való utalás (pl. Akhilleusz halála, Trója bukása)

✓ **mitológiai apparátus (deus ex machina, thaumaszon)** - váratlan fordulat, közbelépés, isteni beavatkozás, csodás elem.

✓ **epizódok**: Önmagukban lezárt részletek, kitérők, melyek nem viszik előre a cselekményt, de a műben megfelelően fontos szerepük van.

Akhilleusz pajzsa (XVIII. ének)

- Kinek a kérésére, ki, miért készíti el?
- ✓ Thetisz, Héphaisztosz, Hektór elrabolta Patroklosztól
- Hogyan készült el a pajzs, milyen sorrendben? (A munkafolyamat leírása)

*És legelőször erős pajzsot kalapált ki az üllőn,
dúsan díszítette, reá hármas karimát tett,
fényeset és ragyogót, s ráfűzte a szíjat ezüsből.
Ötrétű lett végül a pajzs, és jártas eszével
Héphaisztosz **sok-sok gyönyörű képet** kalapált rá.*

*1. Ráremekelte a **földet**, rá az **eget** meg a **tengert**
és a sosempihenő **napot** is meg a szép **teleholdat**.
S minden **csillagot** is, mely az ég peremét koszorúzza*

*2. **Két szép várost** is remekelt ki a pajzson az isten,
földi halandóként: egyben lakodalmakat ültek...
Míg a piactéren sokaság állt, pörlekedés folyt...
Míg két hadsereg állt ragyogó fegyverben a másik
város előtt körben...*

Akhilleusz pajzsa (XVIII. ének)

3. Szép puha **szántót** is remekelt, televény laza földet...

Rengő **búzamezőt** is formált...

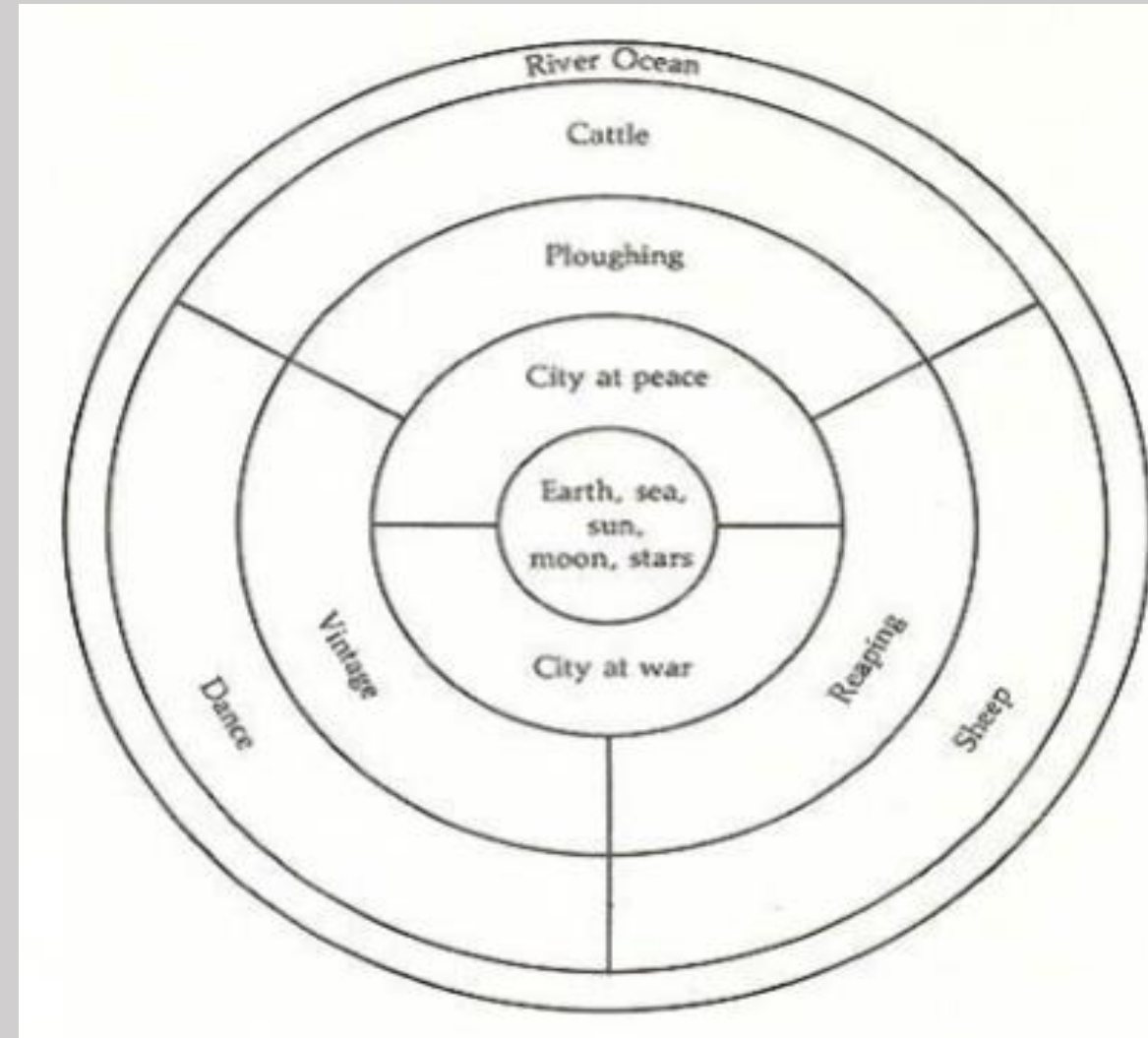
Majd **szőlőskertet** remekelt...

Majd egyenesszarvú **marhák** csapatát remekelte...

Majd **legelőt** remekelt Héphaisztosz...

4. **Táncteret** is remekelt Héphaisztosz...

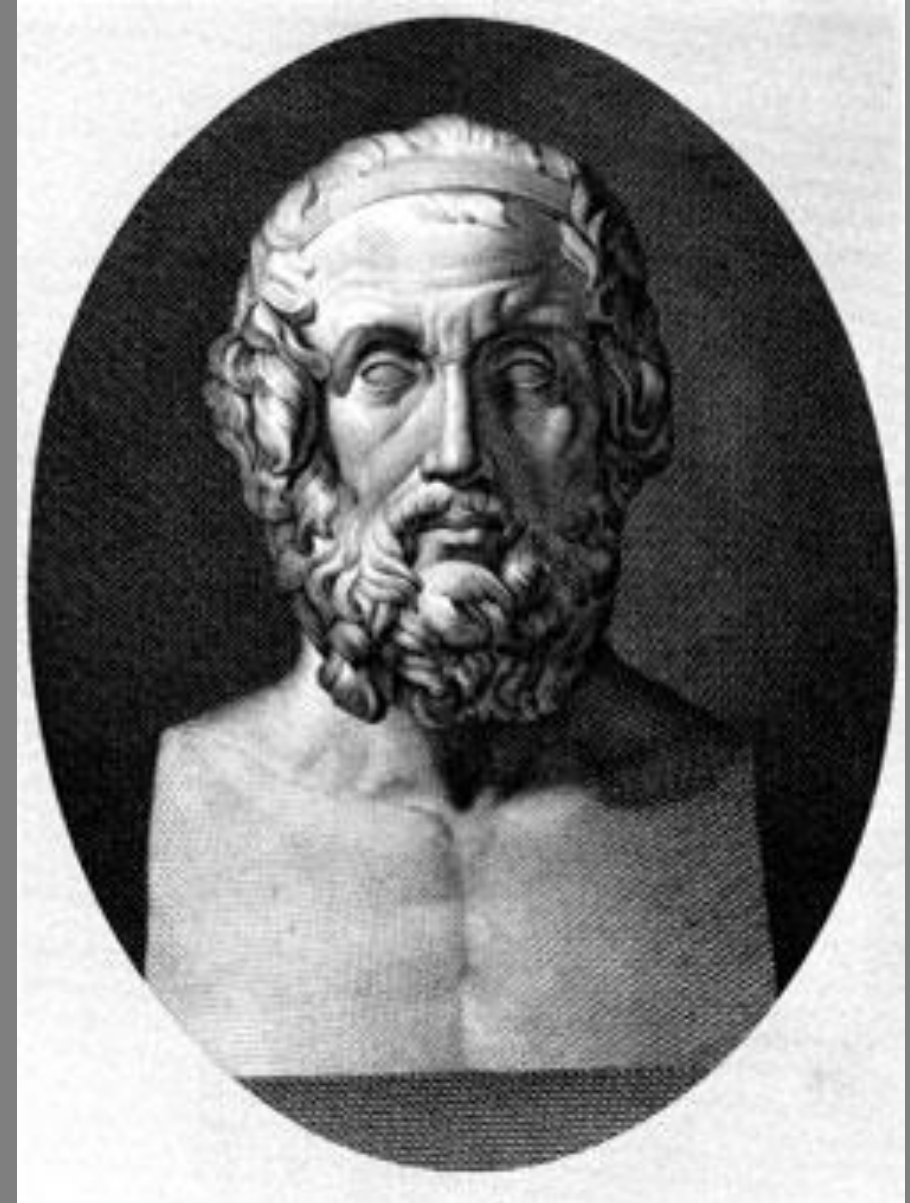
5. Majd a nagy **Ókeanosz** bő áradatát remekelte
legszélső peremére a szép és nagyszerű pajzsnak.

*Boldog örökre, kinek hírét bölcs könyvei védik -
önnön művei -, nem kép keretébe szorul.*

(Agathiász: Záróvers)

OTTHONI MUNKA: Állandósult szófordulatok és
állandósult jelzős kapcsolatok keresése és kiírása
az Íliász és az Odüsszeia első énekéből a füzetbe
(legalább 5-5)!

A házi feladatra (epitheton ornans) példák az Íliász első énekéből:

Átreidész, seregek fejedelme

fényes Akhilleusz

büszke Apollón

rózsásujjú hajnal

húszinü vászon

isteni sarj

borszinü tenger

messziredörgő nagy Kronidész

fellegtorlaszoló Zeusz

tehénszemü Héra

Odüsszeusz útvonala

Spanyolország

Korzika

Lamosz vára
(Bonifaccio)

Szardinia

Földközi-tenger

Olaszország

Adriai-tenger

Kirké
(fok)

Sziréné
(Galli)

Görög

Isztria

Trója

Törökország

Tunézia

Jón-tenger

Males-fok

Földközi-tenger

Líbia

Líbia

Kaldopaz
(Levanzo)

Khertolise

Messina

Szicília

Szküllia

phajakok
(Korfu)

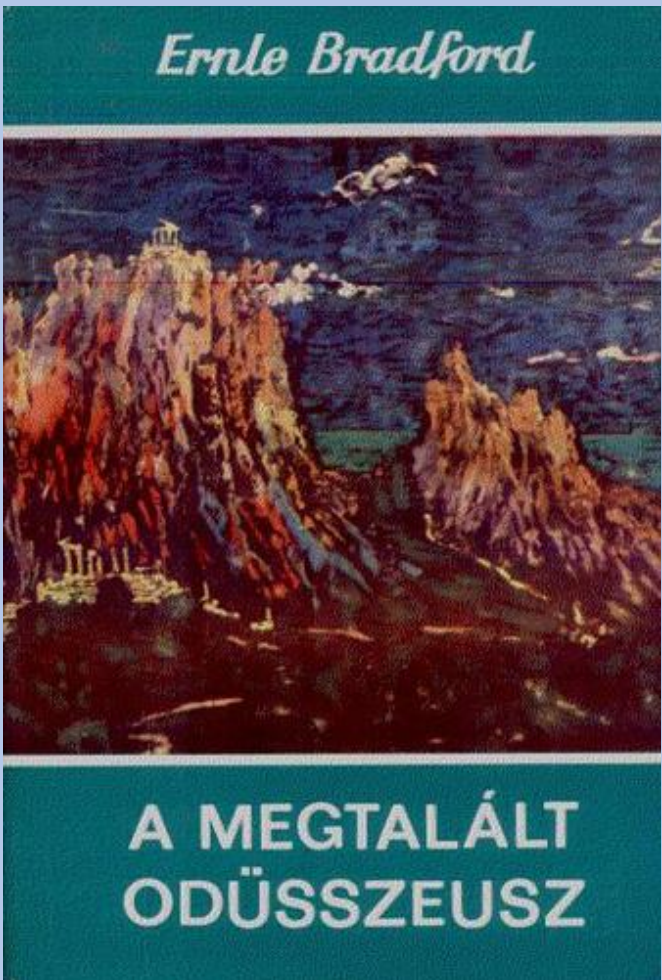
Ithaka

Egei-tenger

esalitosz sziget
(Favosites)

Iótuszevók

Bradford, a fiatal tengerész a második világháború után Odüsszeusz „fürgé hajójához” hasonló vitorlás csónakon nyomon követte ókori elődjét és bebizonyította, hogy az Odüsszeia földrajzi adatai pontosak.

2010-ben, az ión-tengeri **Ithaka** szigetén folyó 16 évnyi ásatások vitatott eredményeként a görög régészek bejelentették: megtalálták Odüsszeusz palotáját.

Egy háromszintes építmény,
amelynek a lépcsőjét sziklába vájták.

Az expozíció

- Hasonlítsd össze az Íliász expozíciójával! Van-e tipikus különbség a kettő között?
- Melyek az Odüsszeia első énekének fő helyszínei?
- ✓ **Olümposz, Ithaka,**
- Hol és kinél tartózkodik Odüsszeusz az eposz kezdetén?
- ✓ **Ógügié** szigete, **Kalüpszó** nimfa
- Ki miatt nem térhet haza Odüsszeusz, és ő miért akadályozza a hazatérésben?
- Kit küld Zeusz Ógügié szigetére, és kit Ithakába? Melyiket milyen hírrel?
- Hogy hívják Odüsszeusz fiát?
- ✓ **Télemakhosz**

➤ Hogyan fogadja Télemakhosz Mentészt (Athénét)?

„Üdvözlégy, idegen, szívesen fogadunk; legelőször végy lakománkban részt, azután mondd el, mi a célod.”

➤ Természetesnek vagy szokatlannak tartod ezt a fogadtatást?

Abszolút (feltétlen) vendégszeretetet

„A vendégszeretetről történő mai gondolkodás feltételezi többek közt a küszöbök és határok szigorú lehatárolhatóságának lehetőségét: a családi és a nem családi, az idegen és a nem idegen, a polgár és a nem polgár, de legelőször a magánjellelű és publikus, a magánjog és a közjog stb. közt.” (Jacques Derrida)

Kérdések a 2-4. énekhez (Télemakhosz bolyongása) *(kiegészítő anyag)

- Miért vannak a kérők Odüsszeusz házában, mit csinálnak, és miért nem tesz ellenük Télemakhosz semmit?
- Hogyan szedi rá a kérőket Pénélopé?
- Hogyan szereztek tudomást Pénélopé cseléről a kérők?
- Mit mond Télemakhosznak Antinoosz, mit kell tennie Pénélopéval?
- Milyen jósjelet küld Zeusz Télemakhosz szavaira, aki tőle várja a segítséget, hogy a kérők viselkedése ne maradjon bosszulatlan?
- Miért, hogyan indul útnak Télemakhosz, kiket látogat meg?
- Miért örülnek a kérők, hogy Télemakhosz útnak indul?
- Kinek a sorsát meséli el részletesen Nesztór Télemakhosznak?
- Milyen álruhában ment Trója várába Odüsszeusz (Helené meséli el).
- Hogyan próbálta kicsalni Helené a görögöket a falóból? Ki akadályozta ezt meg?
- Kicsoda Próteusz, hogyan és miért fogják el Meneláoszék?
- Mit tud meg Odüsszeuszról Próteusztól Meneláosz?
- Mit terveznek a kérők, hogyan fogadják a hazatérő Télemakhoszt?

SZERKEZET

A cselekmény Y-szerkezetű: párhuzamosan, két szálon indul el, majd összekapcsolódik.

- Az első énekben megtudjuk, hogy Odüsszeusz fia, Télemakhosz apja keresésére indul, tehát elkezdődik az ő története (I-IV. ének). Utána
- a V–VIII. énekekben ismerkedünk meg Odüsszeusszal, aki éppen útnak indul Kalüpszó nimfától, de hajótörést szenved, és a phaiákok szigetére vetődve elmeséli eddigi kalandjait.
- ❖ Eddig volt **lineáris, időben előrehaladó a cselekmény.**

Ezek után **retrospektív, azaz visszatekintő nézőpontú elbeszélés** következik.

- A múltbeli események a IX–XII. énekekben elevenednek meg. (Odüsszeusz elmeséli a kalandjait a phaiákoknál)
- A XIII–XIV. énekekben ismét a jelenben látjuk a főhőst a phaiákoknál.
- A XVI. ének Télemakhosz története, majd a két cselekményszál összeér: Odüsszeusz és Thélemakhosz Ithakában találkoznak.
- AXVII - XXIV. ének az otthoni eseményeket mondja el a kérőkkel való leszámoláson át a békekötésig.

ODÜSSZEUSZ KALANDJAI

9-12. ének: első személyű elbeszélés: Trója bevételeitől a jelenig Odüsszeusz időrendben meséli el a kalandokat

1. küzdelem a kikónok földjén (a háború folytatása)*

➤ Milyen ostobaság miatt veszett itt a társak egy része?

2. lótuszevők (önelkábítás, menekülés a valóságból)*

➤ Hogyan bántak a lótuszevők Odüsszeusz társaival?

➤ Milyen hatással volt a lótusz a társakra?

3. küklópszok - Polüphemosz megvakítása (*magyarázatot ad Poszeidón haragjára, szembeállítva a civilizált embert és a vad, mitikus szörnyet*)

➤ *Hogyan élnek a Küklópszok?**

✓ *Utópia! (minden megterem, nem dolgoznak; nincs törvényük, egymással nem törődnek)*

➤ *Miért megy át Odüsszeusz néhány társával a küklópszok földjére?**

✓ *Megtudni, milyen emberek élnek ott: dolyfösek, vadak, törvénnyel nem törődők vagy vendégszeretők, istenfélők.*

➤ *Mit tanácsoltak Odüsszeusznak a társai, miután megszemlélték a küklópsz barlangját?**

✓ *Vigyék el a sajtját, a bárányokat, gyorsan hagyják ott a szigetet.*

➤ *Miért nem segítettek a társai Polüphemosznak, miután Odüsszeusz megvakította őt?*

✓ **SENKISE!**

➤ *Milyen cselt eszelt ki Odüsszeusz, hogy kiszabaduljon a küklópsz barlangjából?*

➤ *Miért nem hitt az Odüsszeuszra vonatkozó korábbi jóslatnak Polüphemosz?**

✓ *Nagytermetű férfit várt.*

➤ *Hogyan, miért kockáztatja Odüsszeusz a társai életét, amikor már elhajózhatnának a küklópszról?**

4. Aiolosz, a szelek királyának szigetén a zsákmányra éhes társak szabadjára engedik a szeleket (*Küzdelem a természeti erőkkel*) *

5. laisztrügónok (emberevő óriások) *

6. **Aiaié szigete: Kirké** 21 görög hajóst sertéssé változtat (az elállatiasodás lehetősége) *

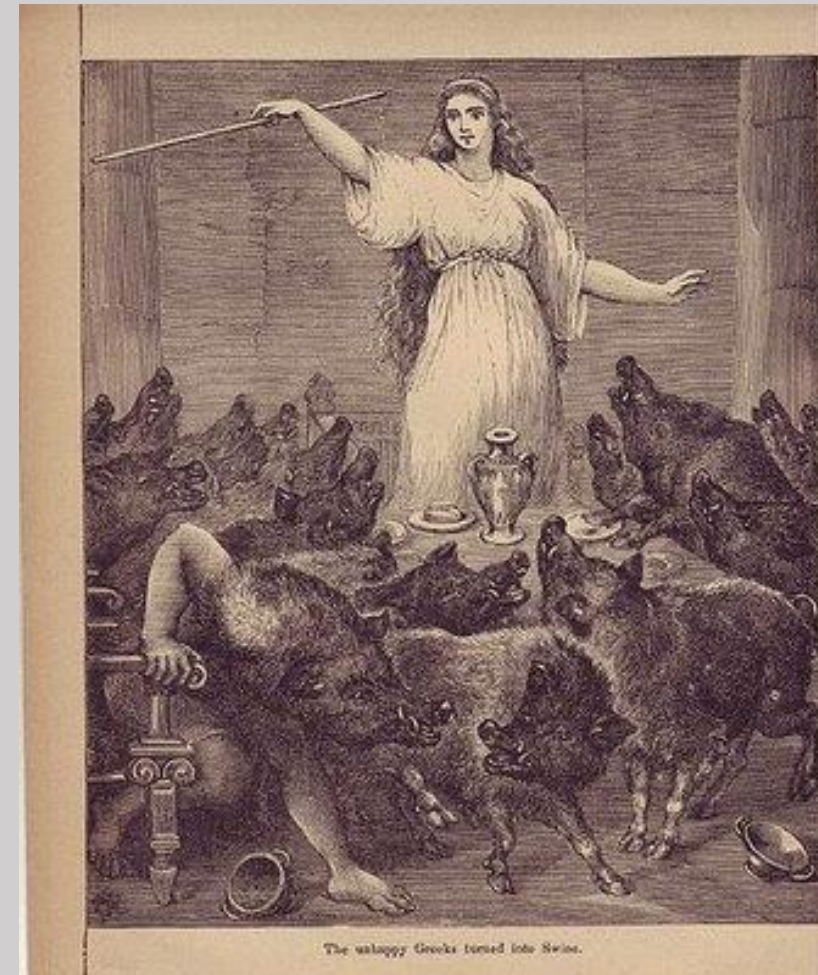
➤ Kinek a segítségével, és hogyan tud megmenekülni Odüsszeusz attól, hogy Kirké őt is átváltoztassa?*

✓ Hermész varázsszerével. Karddal támad Kirkére.

➤ Mennyi ideig volt Kirkénél Odüsszeusz?

Hova kellett ezután hajóznia?*

✓ Egy évig. Az alvilágba.

7. Alvilág – **Teiresziász** jóslata /édesanyja Ithakáról beszél,
majd a mitikus hősök árnyaival való találkozás (Agamemnón, Akhilleusz, Aiász)/
- Hogyan idézi meg (hívja magához) az alvilági lelkeket Odüsszeusz?
  - ✓ A leölt állatok vérét gödörbe folytatja.
  - Mi mindent árul el Teiresziasz Odüsszeusznak a jövőre vonatkozóan? Milyen tanácsokat ad?
  - Mit mond Teiresziasz, mit kell tennie Odüsszeusznak, ha megölte majd a kérőket?
  - Hogyan fog Odüsszeusz meghalni a jóslat szerint?
  - ✓ Vándorlás (magszóró lapát); a tenger felől jön a halála
  - Mire figyelmezteti Agamemnón Odüsszeuszt, és miért?
  - ✓ Ne fedje fel kilétét Pénelopénak, ha megérkezik. Klütaimnésztra!
  - Hova jutottak az Alvilágból Odüsszeuszék?
  - ✓ Kirkéhez ismét.

Értelmezzétek Odüsszeusz és Akhilleusz párbeszédét az Alvilágban! Mit gondol Odüsszeusz Akhilleusz sorsáról, és hogyan értelmezi saját sorsát Akhilleusz? Miért lehet ez fontos a mű világképe szempontjából? (Nézőpontok!)

„Nálad azonban

*senkise volt inkább boldog, de bizony sosem is lesz:
mert hisz előbb istenként tiszteltünk mi, akhájok,
míg éltél, s most íme uralkodol itt a halottak
népe fölött: ne szomorkodj hát a halálon, Akhilleusz.»*

Így szóltam; mire ő így adta azonnal a választ:

*»Csak ne dicsérd a halált nékem soha, fényes Odüsszeusz.
Napszámban szivesebben túrnám másnak a földjét,
egy nyomorultét is, kire nem szállt gazdag örökség,
mint hogy az összes erőtlen holt fejedelme maradjak.»*

8. Szirének (tudásszomj, vágy a művészet halhatatlan világára)

9. Szkülla – hatfejű szörny

10. Kharübdisz – örvény (áldozatok hozása)

11. Héliosz barmai - büntetésük: irtózatos vihar pusztítja el őket, O. egyedül marad

12. Ógügié szigete, Kalüpszó nimfánál 7 évig – Odüsszeusz tutjat ácsol, hazaindul

A phaiákok ünnepélyesen elbúcsúztatják O.-t., gazdag ajándékokkal bocsátják útra, két hajóval hazaviszik. Odüsszeusz alszik, mikor a phaiákok partra teszik.

Hogyan bünteti meg Poszeidón a phaiákokat?

Poszeidón haragja: kővé változtatja a visszatérő phaiákok bárkáját és heglánccal zárja körül városukat: senkit ne szállíthassanak haza.

Értelmezés:

Az elbeszélte történet a mesék birodalmává válik. (O. marad az egyetlen élő szemtanúja ennek a birodalomnak.)

A történet további menete:

- Odüsszeusz koldusként jelenik meg Ithakában (csak Eumaiosznak, a kondásnak és Eurükleíanak, a dajkának árulja el kilétét fián kívül)
- Íjverseny
- Békekötés

*„sok földi halandó városait kell
megjárnom, faragott evezőt hordozva kezemben,
míg oda nem jutok el, hol tengert még sose láttak
s ételüket sem eszik megsózva a tengeri sóval:
és sohasem láttak pirosarcú fürge hajókat,
sem könnyű evezőt, mely szárnya a fürge hajónak.
S ím, e világos jelről szólt, sose rejtem előled:
szembe ha vándor jön velem és azt mondja nekem majd,
magszóró a lapát, mit fényes vállamon őrzök,
szúrjam a jó evezőt, így mondtá, a földbe, Poszeidón
istennek pedig áldozzak szép áldozatokkal...”*

A két mű összehasonlítása

HASONLÓSÁG

- az *Odüsszeia* költője ismerte, mintának tekintette az *Íliaszt*
- a két mű témája közötti kapcsolat
- hasonló irodalmi nyelvváltozat
- a stílus, az ábrázolásmód harmóniája, emelkedettsége
- formai elemek (eposzi kellékek)

KÜLÖNBSÉG

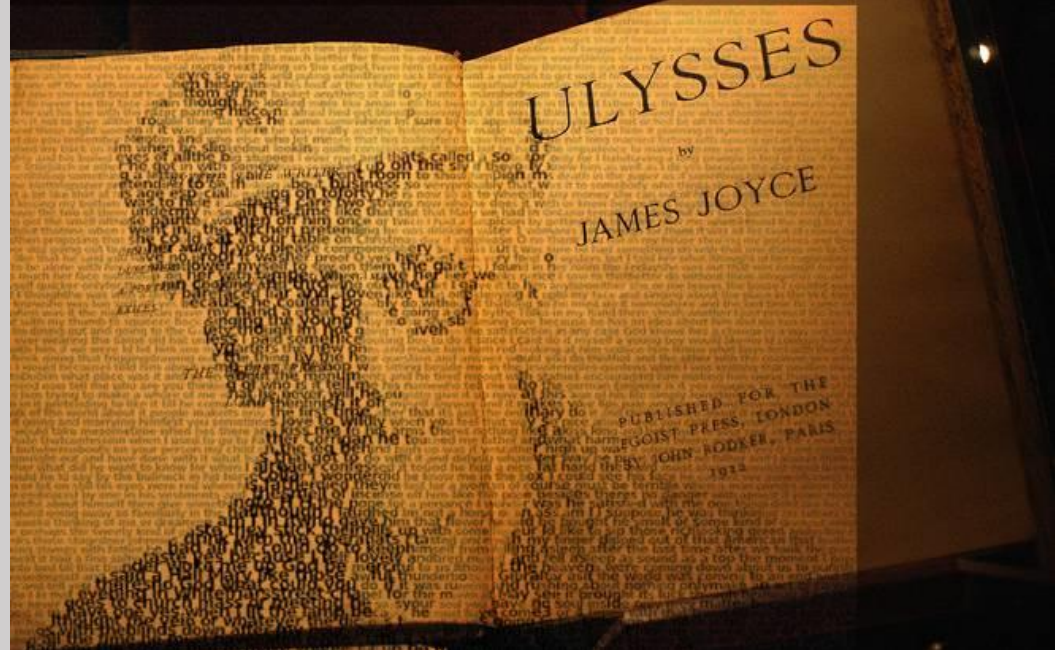
- szerkezet
- értékrend
- az istenek szerepe

Vergilius

AENEIS

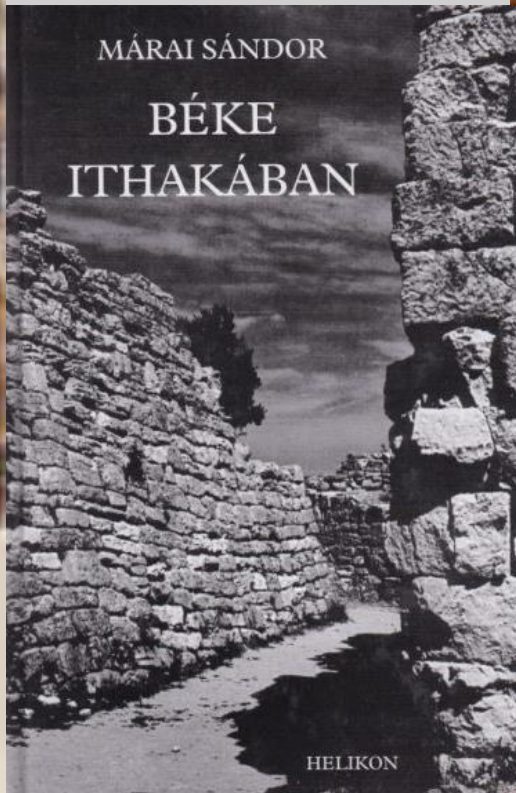

Erdős József Könyvtára

MÁRAI SÁNDOR

BÉKE ITHAKÁBAN

HELIKON